

Dr. sc. Darko Radić, vanredni profesor
Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci

MODELI BRAČNE IMOVINE U BOSNI I HERCEGOVNI (KOMPARACIJA SA ODABRANIM EVROPSKIM ZAKONODAVSTVIMA)

Reformama porodičnih zakonodavstava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj prihvaćeni su različiti modeli bračne imovine. U Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, bračna stečevina, odnosno bračna tekovina uređena je kao suvlasnička zajednica, u kojoj su supružnici suvlasnici sa jednakim udjelima i poznatim obimom prava. U Republici Srpskoj zadržano je, i ranije primjenjivano, rješenje da je bračna imovina u stvari zajednička imovina u odnosu na koju se supružnici pojavljuju kao ravnopravni titulari (skupni titular) sa neutvrđenim obimom njihovih prava. Predmet ovog istraživanja je razmatranje prednosti i nedostataka prihvaćenih različitih koncepata bračne imovine, odnosno njihovo kompariranje sa odgovarajućim uporednopravnim rješenjima, a sa ciljem da se utvrde i analiziraju njihovi učinci u pogledu zaštite interesa bračne, odnosno porodične zajednice.

Ključne riječi: bračna imovina, posebna imovina, upravljanje i raspolaganje bračnom imovinom, dioba bračne imovine.

1. Uvod

Imovinski odnosi koji se između supružnika zasnivaju i traju tokom braka, brojni su i raznovrsni, ali ipak dijele neka zajednička obilježja koja proizlaze iz identiteta subjektivnog elementa. Ova vrsta odnosa zapravo je rezultat zajednice života, odnosno uslov i posljedica ekonomske zajednice supružnika. Prije nego što stupe u međusobne imovinske odnose, ili istovremeno sa tim, supružnici ulaze u lične pravne odnose i životnu vezu u kojoj dominiraju vanpravni elementi. Za razliku od ostalih učesnika u imovinskim odnosima, supružnici nisu nužno i isključivo motivisani i rukovođeni ostvarenjem sopstvenih ekonomskih interesa, tj. zadovoljavanjem isključivo ličnih potreba, već se kao važan faktor pojavljuju interesi braka i porodice, što je u sadejstvu sa njihovom ličnom vezom osnova legitimeteta kreiranja i primjene specijalnih pravnih pravila.

Vodeći računa o prethodno navedenim pravno-političkim vrijednostima, a u cilju adekvatne zaštite interesa braka i porodice, u pravnim sistemima današnjice predviđaju se različiti modaliteti bračne imovine, kao imovinskopravni izraz zajedništva supružnika. Koncept i kvalitet nekog modela bračne imovine zavisi od

mnogo faktora, ali se kao magistralni izdvajaju: kriterijumi za pravnu kvalifikaciju imovine stečene u zajednici života supružnika, momenat konstituisanja bračne imovine, regulativa kojom se uređuje upravljanje i raspolaganje ovom imovinom. Konačan ton svakom modelu bračne imovine daje sistem njene diobe (način razvrgnuća bračno-imovinske zajednice).

U nastavku rada razmatraju se modeli bračne imovine u pravnim sistemima u Bosni i Hercegovini (dalje: BiH), odnosno izložena je kraća uporednopravna analiza istovrsnih propisa iz odabranih evropskih zakonodavstava, kako bi se kompariranjem različitih modela bračne imovine mogle identifikovati njihove prednosti i nedostaci, a sa ciljem da se utvrdi da li postojeći modeli bračne imovine u pravnim sistemima u BiH sadržavaju odgovarajuća rješenja.

2. Model bračne stečevine (Federacija Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine)

2.1. Pojam, sastav i karakteristike bračne stečevine

U zakonodavstvima Federacije Bosne i Hercegovine (dalje: FBiH) i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (dalje: BD) napušten je model zajedničke imovine, koji je decenijama bio primjenjivan u tadašnjim republičkim zakonodavstvima bivše Jugoslavije. Umjesto zajedničke imovine prihvaćen je koncept bračne stečevine, odnosno bračne tekovine.¹ Pojmovi kao što su bračna stečevina i bračna tekovina upućuju na značaj i funkciju ove pravne ustanove za bračnu zajednicu i ističu njenu osobenost u smislu postojanja posebne veze između titulara. Drugim riječima, naglašavajući „bračnost“ imovine, apostrofira se karakteristika da se radi o imovini koja je stečena u određenom pravnom stanju i od strane lica koja su međusobno vezana i lično, ne samo imovinski. Budući da su propisi iz oblasti uređenja imovinskih odnosa supružnika u zakonodavstvima FBiH i BD veoma slični, naredna izlaganja, koja za cilj imaju razmatranje ovog modela bračne stečevine, vrijede za oba navedena zakonodavstva. Naravno, u slučajevima gdje postoje izvjesne razlike u zakonskim rješenjima, na to će biti posebno ukazano.

Zakonski bračni imovinski režim u posmatranim pravnim sistemima baziran je na kombinaciji režima posebne imovine i režima bračne stečevine. U posebnu imovinu, u smislu njene negativne definicije, ulazi sve ono što ne ulazi u bračnu stečevinu. Drugim riječima, sve što supružnik ima u trenutku sklapanja braka i sve što je tokom braka stekao besteretno, predstavlja njegovu posebnu imovinu.² *Argumentum a contrario*, u bračnu stečevinu ulazi sva ona imovina koju supružnici ostvare radom za vrijeme trajanja bračne zajednice. Istu pravnu sudbinu imaju i

1 U Porodičnom zakonu FBiH - dalje: PZ FBiH (*Službene novine FBiH*, br. 35/05, 41/05 i 31/14) upotrebljava se termin bračna stečevina, a u Porodičnom zakonu Brčko Distrikta BiH – dalje: PZ BD (*Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH*, br. 23/07) koristi se termin bračna tekovina. Vid. Traljić, N.; Bubić, S., *Bračno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007, str. 71; Alinčić, M., *et al.*, *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2006, str. 495.

2 Vid. čl. 254 PZ FBiH, čl. 231 PZ BD. Isto rješenje prihvaćeno je i u hrvatskom pravu, vid. čl. 39 Obiteljskog zakona - dalje: OZ (*Narodne novine*, br. 103/15).

prihodi ostvareni od bračne stečevine.³ Međutim, u sastav bračne stečevine mogu se uvrstiti i prihodi sa posebne imovine, ukoliko su ostvareni radom supružnika.⁴ Pokloni koji su učinjeni supružnicima tokom braka, takođe se uvrštavaju u bračnu stečevinu, ako drugačije ne proizlazi iz namjene poklona ili iz okolnosti u momentu davanja poklona, na osnovu kojih se može zaključiti da je poklonodavac poklon želio učiniti samo jednom od supružnika.⁵ Konačno, u bračnu stečevinu spada imovina ostvarena učešćem u igrama na sreću, odnosno prihodi koji se za vrijeme bračne zajednice ostvaruju od autorskog prava i njemu srodnih prava.⁶

Ipak, ključna razlika u odnosu na napušteni, ranije primjenjivani koncept zajedničke imovine, sastoji se u činjenici da su supružnici sada suvlasnici, a ne zajedničari. Dakle, bračna stečevina je po svojoj pravnoj prirodi suvlasništvo (*condominium*) u kojem su supružnici suvlasnici sa jednakim udjelima.⁷ Ukoliko supružnici propuste da otklone primjenu ove odredbe bračnim ugovorom ili sporazumom o diobi i time međusobne odnose u pogledu bračne stečevine sporazumno drugačije urede, onda u slučaju sudske diobe iste ne mogu dokazivati suprotno. Ne može se zahtijevati utvrđivanje udjela koji bi bio veći od jedne polovine. Riječ je, dakle, o *praesumptio iuris et de iure*. Dakle, eventualna tužba za utvrđenje udjela u bračnoj stečevini (tekovini) većeg od ½ bila bi odbačena kao nedopuštena.⁸

2.2. Upravljanje i raspolaganje bračnom stečevinom

Na poslove upravljanja i raspolaganja bračnom stečevinom primjenjuju se opšta pravila imovinskog prava, tj. stvarnopravni i obligacionopravni propisi.⁹ U skladu sa tim, svaki supružnik ima pravo na državinu (posjed) stvari i pravo da je koristi i ubire plodove srazmjerno svom suvlasničkom dijelu.¹⁰ Za poslove redovnog upravljanja

3 Čl. 251 st. 1 PZ FBiH, čl. 228 st. 1 PZ BD (tako i čl. 36 st. 1 OZ).

4 Tako i Alinčić, M., *et al.*, *op. cit.* (bilj. 1), str. 499.

5 Čl. 251 st. 2 PZ FBiH, čl. 228 st. 2 PZ BD. U hrvatskom zakonodavstvu nije posebno propisano da se pokloni učinjeni supružnicima zajedno uvrštavaju u bračnu stečevinu, niti su od strane zakonodavca eksplicitno pravno kvalifikovani kao posebna imovina (vid. čl. 36 i čl. 39 st. 2 OZ). Logičko, jezičko i ciljno tumačenje citiranih propisa upućuje na zaključak da u slučaju nemogućnosti utvrđivanja da je poklon učinjen samo jednom od supružnika, isti ne ulazi u sastav bračne stečevine, već se prema opštem pravilu imovinskog prava tada oba supružnika smatraju poklonoprincipima sa jednakim pravima, odnosno titulari u odnosu na predmet poklona sa ravnopravnim udjelima, što nas vodi ka istom pravnom finalu. Međutim primjeri iz sudske prakse potvrđuju drugačiji stav (vid. Presuda Općinskog suda u Vukovaru P Ob-100/2016, od 3.02.2017. godine; Presuda Općinskog suda u Splitu br. P Ob 300/2016, od 12.01.2018. godine).

6 Vid. čl. 251 st. 3 i 4 PZ FBiH, čl. 228 st. 3 i 4 PZ BD (odnosno, čl. 36 st. 2 OZ). Nema dileme da je autorsko djelo posebna imovina supružnika koji ga je stvorio.

7 Čl. 252 st. 1 PZ FBiH, čl. 229 st. 1 PZ BD. Isti pristup bilježimo i u hrvatskom porodičnom zakonodavstvu čl. 36 st. 3 OZ.

8 U smislu teorijskog određenja sistema diobe bračne stečevine, nema sumnje, riječ je o čistom sistemu jednakosti udjela.

9 Opšta pravila će ustupiti mjesto posebnim pravilima porodičnog prava, kojih zapravo u posmatranom dijelu regulative i nema. Vid. čl. 253 PZ FBiH, čl. 230 PZ BD.

10 Čl. 27 st. 1, čl. 28 st. 1 i čl. 29 st. 1 Zakon o stvarnim pravima FBiH – dalje: ZSP FBiH (*Službene novine FBiH*, br. 66/13 i 100/13), čl. 55 st. 1 i čl. 56 st. 1 Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – dalje: ZV BD (*Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH*, br. 11/01,

bračnom stečevinom, koje preduzima supružnik, nužna je saglasnost drugog.¹¹ U slučaju da jedan supružnik uskrati saglasnost, onda supružnik koji namjerava da preduzme posao upravljanja bračnom stečevinom može tražiti od suda da, s tim u vezi, donese odluku.¹²

Supružnik može slobodno raspolagati svojom imovinom, pa i vlastitim udjelom u bračnoj stečevini (djelimično ili u cjelosti). Pravilima o suvlasništvu propisano je da se idealni dio stvari u pravnom prometu smatra kao samostalna stvar.¹³ Ukoliko supružnik odluči da proda svoj udio u nepokretnosti koja je dio bračne stečevine, onda drugi supružnik ima pravo preče kupovine, što se može posmatrati kao mehanizam djelimične zaštite interesa drugog supružnika i potencijalno ostalih članova porodice.¹⁴ U slučaju povrede obaveze da prethodno ponudi prodaju svog suvlasničkog udjela drugom supružniku, ili kada suvlasnički udio nakon učinjene ponude supružniku bude prodat trećem licu pod povoljnijim uslovima, onda drugi supružnik suvlasnik ima pravo da zahtijeva poništenje takvog pravnog posla i prenos svojine na predmetnom suvlasničkom udjelu.¹⁵

Opšte je pravilo da se poslovi vanrednog upravljanja, kao i poslovi raspolaganja moгу preduzeti samo uz saglasnost svih suvlasnika (oba supružnika).¹⁶ Ukoliko, 8/03, 40/04 i 19/07), odnosno čl. 36 st. 1, čl. 37 st. 4 i čl. 38 st. 1 i 2 Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima – dalje: ZVH (*Narodne novine*, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 i 152/14).

11 Posao redovnog upravljanja može se preduzeti, samo ako su sa tim saglasni suvlasnici čiji dijelovi zajedno čine više od jedne polovine. Jasno je da niti jedan od supružnika nema udio u bračnoj stečevini veći od ½. Vid. čl. 31 st. 1 ZSP FBiH, čl. 58 st. 1 ZV BD.

12 Čl. 31 st. 2 ZSP FBiH, čl. 58 st. 2 ZV BD. Situacija u hrvatskom zakonodavstvu je drugačija, jer se predviđa primjena pretpostavke saglasnosti. Naime, smatra se da je supružnik koji nije konsultovan prilikom preduzimanja nekog od poslova redovnog upravljanja bračnom stečevinom dao svoj pristanak za isti. Ovo pravilo propisano je u porodičnom zakonodavstvu. Dakle, predviđa se specijalno rješenje za slučaj kada su suvlasnici istovremeno supružnici, a stvar je u sastavu bračne stečevine. Pored toga, eksplicitno se štiti interes savjesnog trećeg lica sa kojim jedan od supružnika zaključuje pravni posao. Nepostojanje saglasnosti drugog supružnika za preduzeti pravni posao ne tiče se trećeg; ne utiče na njegova prava i obaveze koja stiče, odnosno preuzima temeljem, za supružnike spornog, preduzetog pravnog posla (vid. čl. 37 st. 1 i 3 OZ). No, ukoliko se potonji protivi aktima uprave koje želi preduzeti njegov supružnik, onda odluku donosi sud na zahtjev jednog od suvlasnika (čl. 40 st. 3 ZVH).

13 Čl. 26 i čl. 27 st. 1 ZSP FBiH, čl. 54 i čl. 55 st. 1 ZV BD (tako i čl. 37 st. 3 i 4 ZVH). Identično rješenje prihvaćeno je u zakonodavstvu RS. Vid. čl. 26 st. 2 Zakona o stvarnim pravima – dalje: ZSP RS (*Službeni glasnik RS*, br. 124/08, 58/09, 95/11 i 60/15).

14 Čl. 27 st. 2 ZSP FBiH i čl. 55 st. 2 ZV BD. U hrvatskom pravu suvlasnik nema pravo preče kupovine, osim kada mu to pravo pripada po posebnom pravnom osnovu (čl. 37 st. 5 ZVH).

15 Čl. 27 st. 6 – 7 ZSP FBiH. Tužba kojom se, u gore opisanoj situaciji, zahtijeva poništenje pravnog posla i prenos svojine na predmetnom suvlasničkom udjelu može se podnijeti u subjektivnom roku od 30 dana (od dana kada je titular prava preče kupovine - drugi supružnik suvlasnik saznao za prodaju i povoljnije uslove prodaje), odnosno u objektivnom roku od 1 godine (od zaključenja ugovora).

16 Vid. čl. 32 st. 1 ZSP FBiH, čl. 60 st. 1 ZV BD. Hrvatsko porodično zakonodavstvo predviđa da je za preduzimanje vanrednih poslova (promjena namjene stvari, otuđenje, davanje u zakup, osnivanje hipoteke, itd.) na nekretninama ili pokretnostima iz sastava bračne stečevine, a koje se upisuju u javne registre, neophodna pisana saglasnost drugog supružnika uz ovjeru potpisa kod notara. Ukoliko jedan supružnik preduzme posao vanrednog upravljanja ili raspolaganja bez saglasnosti drugog supružnika, date u zakonom propisanoj formi, onda drugi supružnik ima pravo na naknadu štete koja mu je time prouzrokovana, dok nepostojanje opisane saglasnosti ne utiče na prava i obaveze poštenog (savjesnog) trećeg lica. Vid. čl. 37 st. 2 i 3 OZ.

međutim, među supružnicima nema saglasnosti povodom vanrednog upravljanja, a za preduzimanje posla postoje naročito opravdani razlozi, onda supružnik koji želi da preduzme takav posao može zahtijevati da o tome odluči sud.¹⁷

Budući da svaki od supružnika (suvlasnika) može slobodno raspolagati svojom imovinom, odnosno svojim udjelom u stvari koja je u sastavu bračne stečevine, odnosno od suda zahtijevati da odluči o vanrednom upravljanju imovinom kojem se protivi drugi supružnik, vjerujemo da je ovakav pristup prilično liberalizovao normativni okvir bračno-imovinskih odnosa. Iako je u hrvatskom pravu prihvaćen isti model bračne imovine, za razliku od propisa u FBiH i BD, hrvatski zakonodavac pravo suvlasnika na raspolaganje imovinom ipak ograničava u određenoj mjeri. Naime, suvlasnik ne može raspolagati idealnim dijelom stvari (supružnik ne može raspolagati svojim udjelom u bračnoj stečevini), ukoliko bi to značilo povredu tuđeg prava, u razmatranoj situaciji prava drugog supružnika.¹⁸ Pored toga, hrvatsko porodično zakonodavstvo predviđa poseban mehanizam zaštite jednog supružnika i djece nad kojom se vrši roditeljsko pravo, a kroz institut porodičnog doma. Naime, tokom trajanja braka, jedan supružnik ne može bez saglasnosti drugog supružnika (u pisanoj formi, uz notarsku ovjeru potpisa) otuđiti ili opteretiti kuću ili stan koji je u sastavu bračne stečevine i istovremeno porodični dom, u kojem stanuje drugi supružnik i njihova djeca nad kojom oni vrše roditeljsko pravo.¹⁹

2.3. Dioba bračne stečevine

U pogledu okončanja imovinskog zajedništva, svaki od supružnika ima pravo da zahtijeva razvrgnuće suvlasničke zajednice - diobu bračne stečevine.²⁰ Prednost se daje fizičkoj diobi, a ako ona nije moguća ili je skopčana sa znatnim smanjenjem vrijednosti stvari, onda se vrši civilna dioba. U slučaju da se dioba nije uspjela izvršiti prodajom stvari, sud može dosuditi stvar u svojini jednom od supružnika uz utvrđivanje njegove obaveze da drugom supružniku isplati naknadu tržišne vrijednosti njegovog suvlasničkog udjela.²¹ U zakonodavstvu FBiH, sud može, na zahtjev jednog supružnika, odlučiti da mu u svojini pripadne određena stvar ili grupa stvari, vodeći računa o njegovim i potrebama drugog supružnika, a ako stvari dosuđene u

17 Čl. 32 st. 3 ZSP FBiH, čl. 60 st. 3 ZV BD. Pravilima hrvatskog stvarnogpravnog zakonodavstva predviđeno je da suvlasnik (supružnik) koji želi da raspolaze sa stvari, a nema saglasnosti drugog supružnika, može zahtijevati razvrgnuće suvlasničke zajednice, pa makar to inače u tom času ne bi mogao, ako je predloženi posao predvidivo koristan za oba supružnika (vid. 41 st. 3 ZVH).

18 Vid. čl. 37 st. 5 ZVH. O ograničavajućem djelovanju tuđih prava opš. Gavella, N., *et. al.*, *Stvarno pravo*, redaktor Gavella, N., Informator, Zagreb, 1998, str. 89 – 91 i 309 - 310.

19 Vid. čl. 32 st. 2 OZ. Dakle, nužan je konsenzus supružnika ili postojanje sudske rješenja koje predstavlja supstitut saglasnosti onog supružnika koji, u smislu odredbe čl. 32 st. 4 OZ, bez opravdanog razloga odbija dati saglasnost za raspolaganje kućom ili stanom koji je istovremeno porodični dom.

20 Čl. 38 st. 1 ZSP FBiH, čl. 63 st. 1 ZV BD (tako i čl. 47 st. 1 ZVH).

21 Čl. 38 ZSP FBiH, čl. 64 ZV BD. Posebnu pažnju poklanjamo odredbi čl. 38 st. 3 ZSP FBiH, kojom se propisuje „uputstvo“ sudu da prilikom primjene pravila da se u postupku diobe stvar može dosuditi u svojini jednom od supružnika, vodi računa o potrebama suvlasnika i drugim okolnostima. Ovo može biti korisno rješenje kada se radi o razvrgnuću bračne stečevine, jer je riječ u suvlasnicima čije je imovinsko zajedništvo vrlo specifično po obimu i sadržaju, funkciji i značaju pojedinih stvari.

svojinu jednom supružniku prelaze vrijednost njegovog suvlasničkog udjela onda je isti obavezan da drugom suvlasniku plati razliku u vrijednosti.²² Isto tako, korisno pravilo o razvrgnuću suvlasništva koje može koristiti naročito supružnicima jeste da se u slučaju diobe nekretnine koja je u sastavu bračne stečevine (u njihovom suvlasništvu) idealni dio svakog od njih može povezati sa svojinom posebnog dijela nekretnine i tako uspostaviti etažna svojina.²³

3. Model zajedničke imovine (Republika Srpska)

3.1. Pojam, sastav i karakteristike zajedničke imovine

Definicija zajedničke imovine data je u pozitivnom porodičnom zakonodavstvu Republike Srpske (dalje: RS): „Imovina koju su bračni supružnici stekli radom tokom bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, čine zajedničku imovinu“.²⁴ Istina, zakonodavac je pored opšte definicije utvrdio i posebna pravila za pravnu kvalifikaciju pojedinih prava, odnosno dobara koja ulaze u sastav zajedničke imovine (prihodi od autorskog prava i njemu srodnih prava; dobitak od igre na sreću; i poklon učinjen supružnicima zajedno, osim kada drugačije proizlazi iz namjene poklona ili kada se iz okolnosti u momentu davanja poklona može zaključiti da je poklonodavac želio učiniti poklon samo jednom od supružnika).²⁵

Između zajedničke svojine (kao okosnice zajedničke imovine u bračnom pravu RS), sa jedne strane, i susvojine, odnosno etažne svojine, sa druge strane, postoji suštinska razlika. *Differentia specifica* sastoji se u tome da udjeli titulara u zajedničkoj svojini nisu opredijeljeni - utvrđeni. Dakle, zajedničari nemaju utvrđen ni idealni, niti realni dio u zajedničkoj imovini. Za razliku od njih, svaki suvlasnik je vlasnik stvari u određenom idealnom dijelu (i vlasnik je idealnog dijela stvari), a etažni vlasnik je vlasnik realnog dijela stvari.

Supružnik, zbog neodređenosti njegovog udjela, ne može samostalno raspolagati svojim udjelom u zajedničkoj imovini pravnim poslovima *inter vivos*.²⁶ Ovakvim ograničenjem u raspolaganju predmetima iz zajedničke imovine štite se interesi

22 Čl. 39 ZSP FBiH (tako i čl. 52 ZVH).

23 Čl. 40 ZSP FBiH (tako i čl. 53 ZVH). Pored toga, hrvatsko zakonodavstvo poznaje i razvrgnuće suvlasničke zajednice isplatom, a na zahtjev jednog suvlasnika, ako ovaj učini vjerovatnim da postoji naročito ozbiljan razlog za to. Ovakvo rješenje predstavlja "dodatnu" opciju supružnicima prilikom diobe bračne stečevine. Vid. čl. 51 ZVH.

24 Čl. 270 st. 5 Porodični zakon Republike Srpske – dalje: PZ RS (*Službeni glasnik RS*, br. 54/02, 41/08 i 63/14). Isti pristup imao je i zakonodavac u Srbiji, vid. čl. 171 Porodičnog zakona Srbije – dalje: PZS (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 18/05, 72/11 – dr. zakon i 6/15).

25 Čl. 270 st. 3, 4 i 6 PZ RS. Isto rješenje prihvaćeno je i u srpskom pravu, osim kada su u pitanju pokloni učinjeni supružnicima (čl. 172 i čl. 173 PZS).

26 Čl. 271 st. 2 PZ RS (tako i čl. 174 st. 3 PZS). Izuzetno, a u cilju zaštite savjesnih trećih lica, priznaju se dejstva učinjenog jednostranog raspolaganja dobrima iz zajedničke imovine. Pri tome, moraju biti ispunjeni određeni, zakonom propisani uslovi. Opš. Radić, D., "Raspolaganje zajedničkom stvari - relativizacija zabrane raspolaganja stvarima u zajedničkoj svojini bez saglasnosti svih zajedničara", *Pravna riječ* br. 28/2011, str. 297 – 309.

drugog supružnika, najčešće i ostalih članova porodice, sprečavajući mogućnost da se jednostranim aktima ugrozi stabilnost bračne, odnosno porodične zajednice.

Pravo svojine i ostala stvarna prava, iz zajedničke imovine, koja se konstituišu upisom u zemljišne knjige i ine javne registre, upisuju se na ime oba supružnika (naravno, pod uslovom da je pravo stečeno radom supružnika i za vrijeme zajedničkog života). Međutim, nerijetko se dešava da je kao titular prava upisan samo jedan od supružnika. U tom smislu, u odnosu na zajedničku svojinu primjenjuje se pravna fikcija - ako je kao titular prava upisan samo jedan supružnik, smatra se da je upis izvršen na ime oba supružnika.²⁷ Ovo je od naročite važnosti za zaštitu interesa onog supružnika čije pravo na nekretnost u zajedničkoj svojini nije upisano u zemljišne knjige, što je čest slučaj. Praksa u BiH potvrđuje patrijarhalnost društva i činjenicu da je kao vlasnik zajedničke nepokretnosti, po pravilu, upisan muž.²⁸

3.2. Upravljanje i raspolaganje zajedničkom imovinom

Osnovni princip posmatrane regulative je da supružnici sporazumno upravljaju i raspolažu njihovom zajedničkom imovinom.²⁹ Ovaj princip nužno derivira iz pravne prirode zajedničke imovine. Supružnik je ovlašćen da vrši sva svojinska prava zajedno sa drugim zajedničarom i ima pravo da učestvuje u odlučivanju o svemu što se tiče zajedničkih stvari. Dakle, akti upravljanja i akti raspolaganja mogući su samo na osnovu sporazuma supružnika.³⁰ Supružnici imaju mogućnost da sporazumom utvrde da se jednom od njih povjeri upravljanje i korišćenje, ili samo upravljanje zajedničkom imovinom ili njenim dijelom.³¹ Svaki od supružnika može odustati od zaključenog ugovora o upravljanju i korišćenju zajedničkom imovinom.³²

Dosljedna i beskompromisna primjena opšteg pravila o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom dovela bi u pojedinim situacijama (kada stvarima iz zajedničke imovine raspolaže jedan supružnik bez znanja ili saglasnosti drugog supružnika) do povrede interesa savjesnih (poštenih) trećih lica, ali i do kompromitovanja principa pravne sigurnosti. Zakonodavac je reformom stvarnopravnog zakonodavstva RS predvidio mogućnost sticanja svojine na osnovu pravnog posla i to u većem obimu od onog koji je imalo lice od koga je to pravo

27 Vid. čl. 43 st. 2 ZSP RS. Situacija u zakonodavstvima FBiH i BD nešto je drugačija. Ukoliko je u zemljišne knjige kao vlasnik nepokretnosti (iz sastava bračne stečevine) upisan samo jedan supružnik, onda drugi supružnik može zahtijevati ispravku upisa. Vid. čl. 252 st. 3 PZ FBiH, odnosno čl. 229 st. 3 PZ BD.

28 Slično stanje je i u Srbiji. Pregled sudske prakse otkriva da uglavnom žene nakon razvoda braka traže diobu zajedničke imovine, odnosno utvrđivanje suvlasničkog udjela na ½ zajedničke imovine, preuzimajući na sebe teret dokazivanja. Vid. Petrović-Radosavljević, Z., „Dioba zajedničke imovine stečene u braku“, Pravni život br. 10/2006, str. 287 i 288.

29 Čl. 271 st. 1 i čl. 281 st. 1 PZ RS. Isto rješenje prihvata i srpski zakonodavac, predviđajući, uz to, pretpostavku saglasnosti supružnika za poslove redovnog upravljanja (vid. čl. 174 PZS).

30 Ovo potvrđuju i pravila stvarnog prava. Vid. čl. 45 st. 1, čl. 46 i čl. 47 st. 1 ZSP RS.

31 Čl. 281 st. 2 PZ RS (tako i čl. 189 1 - 3 PZS). I odredbe *legi generali* to dozvoljavaju (čl. 46 st. 2 i 47 st. 1 ZSP RS).

32 Čl. 281 st. 3 PZ RS.

stečeno, ako je to sticanje svojine u dobroj vjeri koje uživa zaštitu.³³ Naravno, ne smije se zanemariti niti svrha, odnosno cilj pravnog posla.³⁴

Kada se u razmatranoj situaciji radi o raspolaganju sa pokretnom stvari, pravni posao će biti punovažan i treće lice će steći pravo svojine, ako su kumulativno ispunjena dva uslova: da je pomenuto raspolaganje učinjeno na osnovu teretnog (naplativog) pravnog posla i da je treći postupao u dobroj vjeri.³⁵ Zakonodavac je u istoj situaciji predvidio i mogućnost sticanja svojine u punom obimu i na nepokretnostima, samo za lice koje je postupalo u dobroj vjeri i kada u zemljišnim knjigama nije bila upisana zajednička svojina na istoj.³⁶ Dakle, zakonodavac se u slučaju sukoba načela načela *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse haberet* i načela povjerenja u zemljišne knjige, ipak opredijelio za rješenje koje obezbjeđuje primat načelu povjerenja u zemljišne knjige.

3.3. Dioba zajedničke imovine

Kao izraz novog vremena i pragmatičnosti, ali i odnosa u savremenoj porodici, u pravu RS prihvaćen je sistem diobe zajedničke imovine na jednake dijelove, u stvari njegova varijanta - mješoviti sistem jednakih udjela. Temelj sistema je u pretpostavci o jednakosti udjela bračnih supružnika u zajedničkoj imovini. Međutim, za razliku od čistog sistema ovde se radi o *praesumptio iuris tantum*. Dakle, svaki od bračnih supružnika koji smatra da je njegov doprinos u sticanju, očuvanju i uvećavanju zajedničke imovine veći, može da zahtijeva od suda da mu dosudi veći udio od pretpostavljene jedne polovine, preuzimajući na sebe teret dokazivanja.³⁷ Ovakav pravni mehanizam predstavlja ohrabrenje supružnicima za postizanje sporazuma o diobi bračne imovine, ali i solidnu polaznu osnovu za sud, što u konačnici ima rezultate u efikasnosti, jednostavnosti i ekonomičnosti sudskog postupka diobe zajedničke imovine. Prednosti ovog sistema diobe ujedno su pravno-političke vrijednosti koje rado prihvataju svi: stranke, sud i društvo.

4. Uporedno pravo

4.1. Švedska

Zaključenjem braka, supružnici u švedskom pravu zadržavaju svu imovinu koju su imali u tom trenutku, pa ulaskom u brak supružnik ostvaruje kontinuitet svoje posebne imovine, jer sve što zarađuje i ostvaruje u braku (p)ostaje njegova posebna imovina. Ulazak u brak, dakle, ne mijenja pravni režim do tada stečenih

33 Vid. čl. 23 st. 2 i čl. 47 st. 2 ZSP RS.

34 Ako posao ne trpi odlaganje, ili postoji opasnost od nastupanja štete, ili se radi o propuštanju prilike da se ostvari korist, onda jedan supružnik, preduzimajući pravni posao bez naloga drugog supružnika, ima prava i obaveze poslovođe bez naloga. Vid. čl. 221 Zakona o obligacionim odnosima (*Službeni list SFRJ*, br.29/78, 39/85, 45/89 i 57/89; *Službeni glasnik RS*, br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04).

35 Čl. 47 st. 2 t. a) ZSP RS.

36 Čl. 47 st. 2 t. b) ZSP RS.

37 Čl. 272 PZ RS (tako i čl. 180 st. 2 – 4 PZS).

imovinskih prava svakog supružnika.³⁸ Budući da se bračna imovina konstituiše tek u slučaju razvoda braka³⁹, ovaj model bračne imovine naziva se odložena zajednička imovina (šved. *giftorättsgods*)⁴⁰. Drugim riječima, tokom braka na imovinske odnose supružnika primjenjuju se opšta pravila imovinskog prava, odnosno ova lica se u međusobnim imovinskim odnosima gotovo ne razlikuju mnogo od ostalih učesnika istovrsnih odnosa. Tek u slučaju razvoda braka konstituiše se bračna imovina, a zatim se pristupa utvrđivanju njene vrijednosti i konačno diobi iste, po pravilu na jednake dijelove.⁴¹ U odloženu zajedničku imovinu, odnosno u diobnu masu ulazi sva imovina supružnika za koju nije izričito zakonom propisano da ostaje posebna imovina (imovina koju je supružnik naslijedio ili na poklon dobio, uz izričitu volju prenosioca da upravo to lice bude isključivi titular prenesenog prava). Dakle, dijeli se imovina stečena u braku, ali i ona imovina koju su supružnici stekli i prije sklapanja braka.⁴²

Iako pomenuti režim imovinskih odnosa – prevashodno tokom braka obezbjeđuje supružnicima značajnu autonomiju, ipak je evidentno da pravila o upravljanju i raspolaganju posebnom imovinom sadrže i neka ograničenja, a od posebne važnosti su ona koja se odnose na porodični dom i predmete domaćinstva (eng. *family home and households*). U odnosu na akte raspolaganja ovom imovinom, neophodan je konsenzus supružnika.⁴³ Pored toga, supružnik trpi ograničenje slobode raspolaganja i u pogledu njegove posebne imovine, kada se radi o nepokretnostima koje bi u slučaju prestanka braka postale dio odložene zajedničke imovine (odnosno, diobne mase), pa zbog zaštite interesa drugog supružnika (i ostalih članova porodice), vlasnik pomenutu imovinu ne može pokloniti, prodati, ili opteretiti, bez pismene saglasnosti drugog supružnika. Pri tome, činjenica da supružnici nepokretnost kojom se želi raspolagati ne koriste kao zajednički stan, ne isključuje primjenu razmatranog pravila.⁴⁴

4.2. Njemačka

Zakonski bračni imovinski režim u njemačkom pravu (njem. *Zugewinnngemeinschaft*) temelji se, u stvari, na kombinovanju režima odvojenosti imovina, koji vrijedi tokom braka i režima odložene zajednice prihoda (odložene

38 Vid., Saldeen, Å., «Family Law in Sweden» u *Family Law in Europe* (ed. By Hamilton C., Standlay, K., Hodson, D.), London – Dablin - Edinburg, 1995, str. 480-482.

39 Vid. poglavlje 7, čl. 1 Zakona o braku Švedske - dalje: ZBŠ (*Marriage Code 1987 SFS 1987:230*).

40 U inostranoj literaturi na engleskom jeziku ovaj model zajedničke imovine označava se kao „*deferred community property*“, što u prevodu na srpski jezik jeste „odložena zajednička imovina“. Ispravnim smatramo i korišćenje termina „buduća zajednička imovina“, jer njegova sadržina odgovara suštini modela zajedničke imovine u švedskom pravu. Vid. Kovaček Stanić, G., *Uporedno porodično pravo*, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2002, str. 54.

41 Vid. poglavlje 11, čl. 1 – 3 ZBŠ. Ipak, reformom porodičnog zakonodavstva iz 1987. godine predviđeno je da dijelovi koje supružnici dobiju podjelom zajedničke imovine mogu biti i nejednaki, ako bi primjena opšeg pravila o jednakosti udjela bila nerazumna u konkretnom slučaju, naročito vodeći računa o okolnostima koje se odnose na trajanje braka, imovinske prilike supružnika i situaciju uopšte. Opš. Saldeen, Å., *op.cit.* (bilj. 36), str. 492.

42 Vid. poglavlje 7, čl. 1 ZBŠ.

43 Vid. Saldeen, Å., *op.cit.* (bilj. 36), str. 483.

44 Vid. poglavlje 7, čl. 5 ZBŠ.

zajednice, u braku stečene, imovine), koji se primjenjuje u slučaju prestanka braka.⁴⁵ Iako ima izvjesne sličnosti sa konceptom odložene zajedničke imovine u švedskom pravu, zakonski bračni imovinski režim svojstven njemačkom (ali i švajcarskom pravu), prije bi se mogao posmatrati kao modalitet režima odložene zajedničke imovine.⁴⁶

Suština njemačkog zakonskog bračnog imovinskog režima sastoji se u tome da supružnici zadržavaju imovinu koju su unijeli u brak i da ostaju vlasnici imovine koju steknu u braku sve do razvoda, odnosno prestanka braka, kada se utvrđuju uvećanja (prihodi) posebnih imovina, ostvarena za vrijeme trajanja braka, da bi se potom izvršila njihova dioba.⁴⁷ Prema tome, supružnici tokom braka imaju poziciju kao u režimu odvojenosti imovina, što implicira njihovu imovinsku samostalnost i mogućnost slobodnog upravljanja i raspolaganja svojom imovinom.

Međutim, i u njemačkom pravnom sistemu učinjena su znatna odstupanja od opštih pravila imovinskog prava, odnosno jasna je intencija zakonodavca da stvori mehanizme zaštite interesa drugog supružnika i ostalih članova porodice. Tako, supružnik ne može raspolagati svojom cjelokupnom imovinom, niti dijelom svoje imovine koja je potrebna za zajedničko domaćinstvo, ukoliko ne dobije saglasnost drugog supružnika za takav pravni posao.⁴⁸ U slučaju uskraćivanja saglasnosti od strane drugog supružnika bez opravdanog razloga, kao i nemogućnost drugog supružnika da se izjasni po tom pitanju, sud može, na zahtjev supružnika koji želi izvršiti raspolaganje, dati saglasnost umjesto drugog supružnika kada utvrdi da je predloženi pravni posao u saglasnosti sa načelima dobrog poslovanja.⁴⁹ Međutim, u slučaju da jedan supružnik samovoljno, bez konsenzusa sa drugim supružnikom, preduzme akt samovoljnog raspolaganja gore pomenutim dobrima, zakonodavac drugom supružniku daje efikasna sredstva pravne zaštite njegovih ličnih interesa, odnosno interesa porodice.⁵⁰ Supružnik koji nije konsultovan za učinjeno raspolaganje

45 Vid. čl. 1363 Njemačkog građanskog zakonika – dalje: NJGZ (*Bürgerliches Gesetzbuch 1896. - BGB*, stupio na snagu 1.01.1900. godine), u verziji od 2. januara 2002. godine (*Bundesgesetzblatt*, I p. 42, 2909; 2003 I p. 738), sa amandmanima od 19. februara 2007. godine (*Bundesgesetzblatt*, I p. 122), 4. decembra 2008. godine (*Bundesgesetzblatt*, I 2586) i 20. juli 2017. godine (*Bundesgesetzblatt*, I S. 2787). Prevod sa njemačkog na engleski jezik *Neil Musset*.

46 Razlike se prvenstveno odnose na sastav zajedničke imovine (u njemačkom pravu ista obuhvata isključivo prihode supružnika ostvarene tokom braka – zbog čega se i naziva zajednica prihoda/prinosa, dok u švedskom pravu u zajedničku imovinu ulazi sve što supružnici imaju u momentu njenog konstituisanja), odnosno na način njene diobe (opšte pravilo u švedskom pravu je da se zajednička imovina dijeli na jednake dijelove, dok se prema njemačkom pravu diobna masa dijeli na način da svakom supružniku pripadne udio ekvivalentan uvećanoj vrijednosti njegove imovine, odnosno jednak prihodima koje je isti ostvario tokom braka).

47 U švajcarskom pravu, takođe, predmet diobe je samo ona imovina koju supružnici steknu tokom braka. Upor. čl. 1363 st. 2 NJGZ i čl. 198 Švajcarskog građanskog zakonika – dalje: ŠGZ (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch / Code civil suisse du 10 décembre 1907 - SR 210*, stupio na snagu 1.01.1912. godine), u verziji od 1. februara 2010. godine).

48 Par. 1365 st. 1 i par. 1369 st. 1 NJGZ.

49 Vid. par. 1365 st. 2 NJGZ.

50 Supružnik bez čije je saglasnosti zaključen pravni posao raspolaganja imovinom može naknadno da ratifikuje isti. Izjašnjenje po pitanju eventualne ratifikacije posla od strane pomenutog supružnika može zahtijevati treće lice sa kojim je zaključen sporni pravni posao. Vid. par. 1366 st. 1 i 3 NJGZ.

ima pravo da traži poništenje zaključenog pravnog posla i da od trećeg lica zahtijeva povrat imovine koja je bila predmet nevažećeg pravnog posla.⁵¹ Ovdje posebnu pažnju treba pokloniti razmatranju pravnih dejstava radnje pobijanja od strane oštećenog supružnika u odnosu treće lica – protivnika pobijanja. Iako je savjestan, treći u navedenom slučaju neće uspjeti da se odbrani od zahtjeva supružnika da se vrati imovina kojom je njegov supružnik samostalno raspolagao.⁵²

4.3. Francuska

Na imovinske odnose supružnika u francuskom pravu primjenjuje se kombinacija režima posebne imovine i režima zajednice stečene imovine ili zajedničke imovine (fra. *communauté réduite aux acquêts*).⁵³ U bračnu imovinu prema ovom modelu ulazi sva ona imovina koju supružnici stiču radom tokom braka, pokloni učinjeni supružnicima zajedno, kao i sve pokretne i nepokretne stvari ukoliko nije dokazano (utvrđeno) da se radi o posebnoj imovini jednog od supružnika.⁵⁴ Favorizovanje bračne imovine zakonodavac vrši i na način da se u istu uvrštavaju prihodi ostvareni sa posebnih imovina supružnika. Čak se "nedomaćinsko" postupanje supružnika – vlasnika stvari, a što ima implikacije na moguće uvećanje zajedničke imovine, može i specifično sankcionisati. U skladu sa tim, ukoliko supružnik koji je vlasnik stvari svojom krivicom propusti da ubere plodove, odnosno ostvari prihode ili iste prevarno konzumira, sve u periodu dužem od posljednjih pet godina, onemogućavajući uvid u to svom supružniku, onda on može, prilikom diobe zajedničke imovine, biti obavezan da drugom supružniku nadoknadi protivvrijednost potrošenih dobara, srazmjerno udjelu ovog drugog u zajedničkoj imovini.⁵⁵

Zajednički stečenom imovinom supružnici upravljaju i raspolazu sporazumno, odnosno svaki od supružnika može preduzimati poslove redovnog upravljanja i raspolaganja, s tim da je potpuno odgovoran za propuste koje tom prilikom pričinu.⁵⁶ Međutim, kada je riječ o važnijim, vrijednijim predmetima iz zajednice imovina predviđaju se posebna pravila. Naime, niti jedan supružnik ne može bez saglasnosti drugog prodati, niti opteretiti nepokretnosti, poslovna dobra, neprenosiva prava u privrednom društvu i pokretne stvari čije otuđenje zahtijeva notarijalnu formu. Isto vrijedi kada je u pitanju davanje u zakup poljoprivrednog gazdinstva, odnosno nepokretnosti koje se koriste u komercijalne ili industrijske svrhe, a nalaze se u

51 Vid. par. 1367 i 1368 NJGZ.

52 To potvrđuje i stav Saveznog suda Njemačke obrazložen u odluci objavljenoj u *Entscheidungen des Bundesgerichtshof in Zivilsachen*, br. 40, str. 218; navedeno prema Dietrich Graue, E., «Family Law in Germany» u *Family Law in Europe* (ed. By Hamilton C., Standlay, K., Hodson, D.), London – Dublin - Edinburg, 1995, str. 174.

53 Čl. 1400 Francuskog građanskog zakonika – dalje: FGZ (*Code Civil français 1804*), u verziji od 20. februara 2004. godine (*ordonnance n° 2004-164 du 20 Feb. 2004*), sa amandmanima od 4. aprila 2006. godine (*Act no. 2006-399 of 4 April 2006*). Prevod sa francuskog na engleski jezik Georges Rouhette i Anne Berton.

54 Vid. čl. 1401, čl. 1402 st. 1 i čl. 1405 st. 2 FGZ.

55 Čl. 1401 i čl. 1403 st. 2 FGZ.

56 Čl. 1421 st. 1 FGZ.

režimu zajednice imovina.⁵⁷ Ukoliko jedan od supružnika zaključujući pravni posao prekorači navedena ovlašćenja u pogledu zajednice imovina, drugi može zahtijevati poništenje predmetnog pravnog posla u roku od dvije godine računajući od dana kada je za isti saznao (subjektivni rok), a nikako nakon isteka roka od dvije godine od diobe zajednice imovina (objektivni rok).⁵⁸ Mehanizmi zaštite interesa porodice (ali i interesa drugog supružnika) imaju domašaja i u odnosu na posebnu imovinu supružnika, pa tako opšte pravilo da svaki supružnik samostalno upravlja svojom posebnom imovinom trpi značajna ograničenja. Ovu tvrdnju naročito ilustruju odredbe koje govore o mogućnosti uskraćivanja ovlašćenja supružniku – vlasniku da upravlja svojom imovinom i da uživa prihode sa iste. To će biti slučaj ako supružnik svojom posebnom imovinom duže vrijeme nedomaćinski upravlja, ponašajući se rasipnički i nesavjesno, ugrožavajući time interese porodice. Osim kada sud nađe da je u takvoj situaciji neophodno imenovati staraoca na imovini jednog supružnika, odgovarajuća ovlašćenja biće prenesena na drugog supružnika, naravno, na njegov zahtjev; a odnose se na ubiranje prihoda u mjeri koliko je potrebno da se pokriju troškovi zajedničkog života, odnosno da se ne propusti prilika da se ostvare koristi za zajednicu imovina. Od svojinsko-pravnih ovlašćenja, supružniku - vlasniku u tom slučaju pripada samo pravo praspologanja. Njemu u tom slučaju preostaje samo *nuda proprietas*.⁵⁹

5. Zaključak

Iako su zakonodavci u FBiH i BD prihvatili model bračne imovine koji implicira prevashodno jednostavnost i efikasnost, kako u pogledu upravljanja i raspolaganja, tako i u smislu razvrgnuća suvlasničke zajednice, ipak je evidentno da ovakva koncepcija bračne imovine ima određene manjkavosti. One se ogledaju prvenstveno u odsustvu zakonskih mehanizama kvalitetne zaštite interesa braka i članova porodice, naročito maloljetne djece, a u pogledu važnih dijelova bračne stečevine, kao što su porodični dom i predmeti domaćinstva. Posljedice imovinske samostalnosti supružnika mogu biti dalekosežne i potencijalno izrazito nepovoljne za bračnu, odnosno porodičnu zajednicu. Komparirajući gore analizirana pravila o upravljanju i raspolaganju bračnom stečevinom, sa istovrsnom regulativom u evropskim zakonodavstvima proizlazi da je autonomija supružnika prevelika. Drugim riječima, model bračne stečevine, kakav je prihvaćen u FBiH i BD, ne sadrži dovoljno posebnih pravila kojima bi se uvažile krucijalne specifičnosti subjekata bračno-imovinskih odnosa i značaj njihovih uloga u porodici. Opšta pravila imovinskog prava ne pružaju dovoljno garancija za ostvarivanje optimalnih rezultata u vezi sa prethodno pomenutim vrijednostima. U tom smislu, supružnici su približniji ostalim subjektima prava koji nisu „opterećeni“ bračnom vezom i odgovornošću prema ostalim članovima porodice.

57 Čl. 1424 i 1425 FGZ.

58 Čl. 1427 FGZ.

59 Vid. čl. 1429 FGZ.

S druge strane, koncept zajedničke imovine u pravu RS (kroz neodređenost udjela zajedničara), imovinski je izraz ravnopravnosti i lične vezanosti supružnika, materijalna osnova na kojoj se temelji bračna i porodična solidarnost. Neodređenost udjela u zajedničkoj imovini i jednakopravan položaj supružnika u aktima upravljanja i raspolaganja istom „pacifikuje i harmonizuje odnose više nego koncept susvojine“⁶⁰. Susvojina podrazumijeva „čist račun“, jasan imovinski odnos, ali i veću slobodu titulara u odlukama koje se tiču raspolaganja. Dakle, zajednička imovina neutralizuje vlasnički nagon u braku, dok susvojina hladno, matematički izražavajući ravnopravnost supružnika, može biti uzrok nesaglasnosti⁶¹. I pored toga, i ovom modelu bračne imovine mogu se uputiti isti prigovori, a koji se odnose na insuficijenciju specijalnih rješenja koja bi se odnosila na porodični dom i predmete domaćinstva.

Imajući u vidu karakteristike koncepata bračne imovine u porodičnim zakonodavstvima u BiH, te komparirajući ih sa modelima bračne imovine u odabranim zakonodavstvima evropskih zemalja, evidentno je da prvopomenuta ne sadrže adekvatna rješenja kojima bi se kroz poseban pravni tretman nekih situacija i dijelova posebne i zajedničke (bračne) imovine (kako u smislu raspolaganja, tako i u smislu njene diobe) na jednostavan i efikasan način zaštitili interesi bračne, odnosno porodične zajednice. Iz svega navedenog proizlazi zaključak da su zakonodavci u RS, FBiH i BD pokazali manje-više jednako neinventivan pristup prilikom reformisanja svojih porodičnih zakonodavstava, u dijelu u kojem se ona odnose na bračno-imovinsku regulativu. U tom smislu, jasno je da pred zakonodavnim vlastima u RS, FBiH i BD stoji zadatak noveliranja ili reformisanja bračno-imovinske regulative, a u cilju efikasnije zaštite braka i porodice, koji su, po svemu sudeći, uveliko suočeni sa brojnim izazovima.

60 Panov, S., *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Službeni glasnik, Beograd, 2008, str. 628.

61 *Ibid.*

Dr. sc. Darko Radić, Associate Professor
Faculty of Law, University of Banja Luka

**THE MODELS OF MARITAL PROPERTY IN BOSNIA AND
HERZEGOVINA
(COMPARISON WITH SELECTED EUROPEAN LEGISLATIVES)**

Summary

In process of reforming of family law in Federation of Bosnia and Herzegovina, Brcko District of Bosnia and Herzegovina and Republic of Srpska, there are adopted different models of marital property. In Federation of Bosnia and Herzegovina and Brcko District of Bosnia and Herzegovina the marital property is co-ownership where the spouses are holders with the same shares. Unlike Federation of Bosnia and Herzegovina law and Brcko District of Bosnia and Herzegovina law, in Republic of Srpska, marital property is defined as joint property whose holders are spouses whose shares are not determined. The subject of this research is consideration of advantages and disadvantages of different models of marital property in B&H and their comparison with comparative law in order to determine and analyse their effects considering marriage and family protection.

Key words: marital property, separate property, administration and disposal of marital property, division of marital property.